

Ольга ГВОЗДЯК,
Тетяна СВИДА-СУСІДЕНКО,
м. Ужгород

ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ЗАНЯТТЯХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (ОІМ)

У статті йдеться про необхідність та перспективи розвитку фразеодидактики. Пріділяється увага роботі з фразеологізмами на прикладі казки «Schneewittchen» на першому курсі німецького відділення.

Ключові слова: фразеодидактика, фразеологізми, фразеологічна компетенція, німецька мова як основна іноземна.

Hvozdyak O., Svyda-Susidenko T. The phraseological units studing at the German language lessons. The given article deals with the necessities and phraseodidactics development prospects. The author was paid substantial attention to working with phraseological units on the basis of the fairytale «Snowwhite» which is considered by 1st year students of the German department.

Key words: phraseodidactics, phraseological unit, the German language as the major subject.

Гвоздяк О., Свида-Сусіденко Т. Изучение фразеологизмов на занятиях немецкого языка как первого иностранного. В статье речь идет о необходимости и перспективах развития фразеодидактики. Внимание уделяется работе с фразеологизмами на примере сказки «Schneewittchen» на первом курсе немецкого отделения.

Ключевые слова: фразеодидактика, фразеологизмы, фразеологическая компетенция, немецкий язык как первый иностранный.

Постановка проблеми. Словниковий склад мови – це не тільки слова, а й стійкі словосполучення. Певне значення може виражатися у мові не лише одним словом, а й сполученням двох чи більше повнозначних слів чи фразеологічним зворотом, який образно передає поняття та супроводжується, як правило, певним емоційним забарвленням. Тому, у свою чергу, вивчення іноземної мови передбачає засвоєння не тільки окремих слів, а й фразеологізмів [1]. Іноземна мова є засобом комунікації і розуміння та відповідно використання фразеологізмів є показником рівня володіння мовою.

Насправді у процесі навчання та вивчення німецької мови ми зіштовхуємося з тим, що студентам важко розпізнати фразеологізм у тексті, а також і зрозуміти його. А знання фразеологізмів німецької мови та їх вірне використання допомагало б студентам ще в більшій мірі послуговуватися усім багатством лексичних засобів мови. Тому, незважаючи на труднощі, які виникають під час вивчення фразеологізмів, вони повинні зайняти належне місце на заняттях і завдання викладачів полягає у цілеспрямованій роботі над засвоєнням студентами фразеологічних одиниць (далі – ФО).

Аналіз досліджень. Методикою ознайомлення з фразеологізмами як рідної так і іноземної мови займається фразеологічна лінгводидактика, а точніше – фразеодидактика [4, 36]. Проте ця дисципліна не викладається окремо у вищих навчальних закладах, як і фразеологія, з якою студенти ознайомлюються тільки у рамках курсу лексикології або спецкурсу.

Необхідність розвитку фразеодидактики та її перспективи Г. Бургер бачить в тому, що:

- фразеологізми – це особливі мовні знаки, які виконують не лише комунікативну, але й культурну функції, вони образно передають інформацію про навколишній світ і одночасно транслиують культурні смисли, стереотипні уявлення тощо;
- робота над лексикою повинна бути орієнтована і на вживання ФО;
- не слід обмежуватися вивченням тільки прислів'їв. ФО – це набагато більший спектр стійких словосполучень, які повинні бути предметом вивчення;
- ФО слід не тільки аналізувати, але й вірно вживати, залежно від ситуації в усному мовленні та на письмі [5, 889–890].

Питанню необхідності вивчення фразеологізмів студентами-германістами приділяють увагу науковці П. Кюн, Г.-Г. Люгер, Г. Бургер, Д. Фаулзайт, Г. Бергерова, Т. Н. Федулєнкова, Е. А. Демідкіна, Р. А. Сафіна, Е. В. Анісімова та ін. Фразеологічні школи, сформовані в Німеччині, Австрії, Чехії, Угорщині, Словенії, займаються наступними проблемами:

- як навчати та найефективніше спланувати процес засвоєння ФО;
- формування фразеологічної компетентності (вміння вірно використовувати фразеологізм у відповідних ситуаціях);
- розробка базового фразеологічного словника німецької мови для вивчення німецької як іноземної [2, 251].

Створена у співпраці між університетами чотирьох країн програма EPHRAS дає можливість тим, хто вивчає німецьку мову як іноземну (рівень B1 – C1), опанувати та активно включити у свій лексичний запас найбільш відомі та вживані ФО [7].

Мета статті – розкрити ефективність роботи над фразеологізмами на заняттях німецької мови для формування фразеологічної компетентності студентів.

Виклад основного матеріалу. Студенти німецького відділення ДВНЗ «Ужгородський національний університет» вивчають ФО, починаючи з першого курсу, в таких аспектах, як: домашнє читання, робота з газетною статтею, розмовна тематика, так і у спілкуванні з викладачами.

Відома на даний момент дидактична концепція вивчення фразеологізмів Петера Кюна передбачає покрокову роботу над ФО: розпізнати фразеологізм у тексті; зрозуміти;

використати / застосувати у відповідній ситуації [8, 177–178].

Розпізнати ФО у тексті студентам допомагають знання про фразеологізми та їх ознаки. Оскільки студенти вивчають фразеологізми у курсі лексикології тільки у 6-у семестрі, є потреба пояснити цей матеріал раніше.

Можливість перевірити та зрозуміти значення ФО не тільки літературної, а й розмовної мови дають студентам «Німецько-український фразеологічний словник» у 2-х томах [3], «DUDEN 11. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten» [6], онлайн-словник «Redensarten-index» та ін. Знання фразеології рідної мови також уможлиблює розуміння деяких фразеологізмів. У окремих випадках викладач може підказати значення ФО, або підвести до її розуміння, поставивши запитання для перевірки загального розуміння тексту.

Кожен студент веде свій словник ФО, при цьому можна рекомендувати записувати фразеологізми за ключовим словом, в алфавітному порядку, чи з точки зору синтаксису. З нашої практики студенти виокремлюють ще дві групи: парні та компаративні ФО.

У даній статті зробимо спробу проілюструвати роботу з фразеологізмами під час опрацювання казки Schneewittchen» на прикладі завдань, направлених на засвоєння форми ФО, її значення та відповідного вживання. Є багато вправ, які допомагають

Гвоздяк О., Свида-Сусіденко Т. Вивчення фразеологізмів на заняттях...

опрацьовувати матеріал, але викладач повинен самостійно вирішити, які види вправ виконуватимуться. Слід звертати увагу на вік, знання, інтереси студентів. Наводимо приклади вправ, з використанням ФО, над якими ведеться робота на 1 курсі.

Aufgabe 1. Stellen Sie fest, welche Ausdrücke in der rechten Spalte sinngemäß den Phraseologismen links zugeordnet werden können.

1. <i>einen guten Griff tun</i>	a) intuitiv wissen, was der andere sich
2. <i>jmdn. auf den Händen tragen</i>	wünscht
3. <i>j-s letzte Stunde (letztes Stündchen)</i>	b) jemand muss sterben
<i>hat geschlagen</i>	c) in der Öffentlichkeit einen guten
4. <i>sich aus dem Staub machen</i>	Eindruck machen
5. <i>sich sehen lassen können</i>	d) eine gute Wahl treffen
6. <i>jmdm. jeden Wunsch von den Augen</i>	e) jmdn. sehr liebevoll behandeln
<i>ablesen</i>	f) flüchten, fliehen

Lösung: 1. d; 2. e; 3. b; 4. f; 5. c; 6. a.

Aufgabe 2. Vervollständigen Sie folgende Phraseologismen und erklären Sie ihre Bedeutung.

- *allen ... haben*
- *nicht von schlechten ... sein*
- *alles ist in ...*
- *es hat einen ...*
- *j-m um den... gehen*
- *einer Sache (D.) einen ...vorschieben*
- *j-n um die ... bringen*
- *es übers ... bringen*
- *sich aus dem ... machen*
- *auf den ... sein*

Lösung: Grund, Eltern, Butter, Haken, Bart, Riegel, Ecke, Herz, Staub, Beinen

Aufgabe 3. Was passt zusammen? Ordnen Sie zu.

1. <i>j-n auf Händen</i>	A. <i>aufsperrn</i>
2. <i>auf seine Kosten</i>	B. <i>geben</i>
3. <i>j-n auf die Palme</i>	C. <i>kommen</i>
4. <i>Mund und Nase</i>	D. <i>bringen</i>
5. <i>j-m einen Korb</i>	E. <i>tragen</i>

Lösung: 1. E; 2. C; 3. D; 4. A; 5. B

Aufgabe 4. Was meint das gleiche? Verbinden Sie.

1. Sie ist nicht von schlechten Eltern.	A. Lass dich nicht provozieren!
2. Mach dich aus dem Staub!	B. Sie ist ziemlich gut.
3. Lies ihr jeden Wunsch von den Augen ab!	C. Flieh!
4. Lass dich nicht auf die Palme bringen!	D. Alles ist in Ordnung!
5. Alles ist in Butter!	E. Erfahre darüber!
6. Bekam davon Wind!	F. Du musst wissen, was sie sich wünscht.

Lösung: 1. B; 2. C; 3. F; 4. A; 5. D; 6. E.

Aufgabe 5. Ergänzen Sie die Sätze.

Butter Wind Korb Herz Palme

1. «Die Polizei hatte von der Aktion _____ bekommen und versucht, die Demonstranten durch massiven Einsatz von Wasserwerfern aufzuhalten».

2. «Schlechte Noten bringen viele Eltern auf die _____ und Schüler in Verzweiflung».
3. «Erst flirtet sie heiß mit mir und dann gibt sie mir einen _____!»
4. «Hallo, wie geht es dir?» – «Alles ist in _____!»
5. «Ich wollte wegen des Umzuges meine Katze weggeben, ich brachte es über das _____».

Aufgabe 6. Was passt zusammen? Kreuzen Sie an.

1. Deine Eltern verbieten dir Vegetarier zu werden, weil sie dafür
 allen Grund haben alle vier von sich strecken Mund und Nase aussperren
2. Sie hat in der Party einen guten Eindruck gemacht. Man sagt:
 sie hat j-m einen Korb gegeben sie konnte sich sehen lassen sie tat einen guten Griff

3. «Was? Ein Handyvertrag für nur fünf Euro im Monat? Die Sache muss _____», meint Maxis Vater abweisend.

- einen guten Griff tun Wind von etwas bekommen einen Haken haben

4. Wenn du jemandem schön tun willst, sollst du

- ihm einen Korb geben ihm um den Bart gehen ihn um die Ecke bringen

5. Wenn die Pläne des Verbandes nicht länger geduldet werden können, werden die Spieler diesen Plänen

- auf die Palme bringen jeden Wunsch von den Augen ablesen
 einen Riegel vorschieben

Lösung: 1. allen Grund haben, 2. sie konnte sich sehen lassen, 3. einen Haken haben, 4. ihm um den Bart gehen, 5. einen Riegel vorschieben

Aufgabe 7. Wie sagt man es mit einem Phraseologismus? Ergänzen Sie in der richtigen Form.

1. Wenn man eine gute Wahl trifft, dann _____.
2. Der Jäger sollte Schneewittchen toten, d.h. er sollte sie _____.
3. Wenn jemand gestorben ist, sagt man, _____.
4. Wenn man den ganzen Tag wach ist, dann _____.
5. Wenn man dümmlich guckt, dann _____.
6. Wenn man sich ausstrecken will, dann _____.
7. Wenn das Mädchen den Jungen zurückweist, dann _____.

Aufgabe 8. Schreiben Sie eine kurze Erzählung. Verwenden Sie wie möglichst viele Phraseologismen!

Наведений нижче приклад, виконаний студенткою N першого курсу німецького відділення, ілюструє вміння вживати засвоєні фразеологізми.

Es lebte einmal ein junger Mann. Er machte Karriere und wohnte alleine in einer eigenen Wohnung. Aber es hatte auch einen Haken: der Junge hatte keine Freundin und sollte sich das Essen zubereiten. Deshalb hatten seine Eltern allen Grund, ihn mit einer hübschen Frau bekannt zu machen. Der Junge war auch nicht von den schlechten Eltern. Aber, wo sollte er eine kennenlernen. In der Arbeit ging er seinem Chef um den Bart und hatte keine Zeit für die Frauen. Aber in einer Party lernte der Junge viele junge Frauen auf einmal kennen. Er tat einen guten Griff, als er die schönste wählte. Der Junge konnte sich auch sehen lassen. Nach aller Regel der Kunst las er seiner Freundin jeden Wunsch von den Augen ab. Alles war in Butter. Er trug die Jungfrau auf den Händen, aber das brachte seine Mutter auf die Palme. Sie wollte damit nicht hinter dem Berg halten und könnte es übers Herz nicht bringen, dass ihr Junge eine andere Frau liebt. Die Mutter beschloss der Liebe der Beiden einen Riegel

Гвоздяк О., Свида-Сусіденко Т. Вивчення фразеологізмів на заняттях...
vorschieben. Sie bekam Wind davon, dass die Frau ein Kind hat. Da war guter Rat teuer. Der Junge überlegte lange, was er machen soll, und machte sich aus dem Staub. Nach kurzer Zeit verstand er, dass seine Liebe groß ist, aber die junge Frau gab ihm einen Korb.

Окрім наведених прикладів вправ, на практичних заняттях з німецької мови та семінарах з лексикології і стилістики німецької мови студенти старших курсів вчать визначати комунікативну цінність ФО, їх стилістичну та емоційну функції, добирати найбільш вдалі фразеологізми. Результати роботи над вивченням ФО ми бачимо на державних іспитах, коли студенти не тільки оперують теоретичними знаннями про фразеологію як науку, ФО, називаючи приклади, а й на основі цих знань та практичних вмінь розпізнають у тексті фразеологізми, розуміють їх та використовують у мові. Питання структурного та семантичного аналізу ФО та вивчення фразеологізмів у школі є серед тем курсових та дипломних робіт. Під час практики у школі студенти мають безпосередню можливість долучити учнів до вивчення фразеологізмів.

Висновки. Робота над вивченням ФО повинна проводитися цілеспрямовано. І надалі відкритим залишається питання фразеологічного мінімуму, який повинні засвоїти студенти. Вважаємо, що якщо відсутній уніфікований підручник, який передбачав би вивчення ФО, то зміст та їх кількість прямо залежить від текстів, які читаються. Подальші дослідження за окресленою тематикою передбачатимуть розробку методичного посібника з вправами на засвоєння та вживання фразеологізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баран Я. Фразеологія : знакові величини: навч. пос. [для студ. фак. інозем. мов] / Я. Баран, М. Зимомря, О. Білоус, І. Зимомря. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 256 с.
2. Демидкина Е. А. К вопросу об актуальности фразеологических исследований / Е. А. Демидкина // Известия ВГПУ. – 2014. – № 1 (262). – С. 250–253.
3. Німецько-український фразеологічний словник : У 2-х т. / [уклад. В. І. Гавриць, О. П. Пророченко]. – К. : Рад. школа, 1981. – Т. 1 : А-К. – 416 с.; Т. 2 : L-Z. – 382 с.
4. Федулєнкова Т. Н. Современная фразеология и фразеодидактика / Т. Н. Федулєнкова // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия : Лингвистика. – 2005. – № 11 (51). – С. 35–39.
5. Burger H. Phraseologie, Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung / H. Burger, D. Dobrovolskij, P. Kuhn, N. R. Norrick. – Berlin : Walter de Gruyter, 2007. – 2. Halbband. – 1183 S.
6. Duden – Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten / Wörterbuch der deutschen Idiomatik / Hrsg. und bearb. von G. Drosdowski und W. Scholze-Stubenrecht. – Bd. 11. – Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1992. – 864 S.
7. Kralj N. Phraseologieunterricht in der Zeit der neuen Lernmedien / N. Kralj, B. Kacjan // www.linguistik-online.de/47.../kacjanKralj.pdf
8. Kühn P. Phraseodidaktik. Entwicklungen, Probleme und Überlegungen für den Muttersprachenunterricht und den Unterricht DaF / P. Kühn // Fremdsprachen Lehren und Lernen : Zur Theorie und Praxis des Sprachunterrichts an Hochschulen 21. – Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1992. – S. 169–189.

Статтю подано до редакції 03.06.2014 р.